

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
KOMISIONERI PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI

V E N D I M

Nr. 114, Datë 22/06/2016

Bazuar në nenin 32/1/a dhe nenin 33 të Ligjit nr. 10021, datë 04.02.2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi mori në shqyrtim ankesën Nr. 28, datë 28.05.2015, të paraqitur nga subjekti, Organizata Jofitimprurëse “Shërbimi Ligjor Falas Tiranë” (TLAS)¹ kundër: Këshillit të Ministrave, Ministrisë së Mirëqenies Sociale dhe Rinisë (MMSR), Ministrisë së Zhvillimit Urban (MZHU), Entit Kombëtar të Banesave (EKB) dhe ALUIZNI-t, në të cilën pretendohet për diskriminim për shkak të racës, ngjyrës, etnisë, gjendjes ekonomike, arsimore, shoqërore, familjare, vendbanimit dhe përkatësisë në një grup të veçantë.

Në përfundim të shqyrtimit të ankesës, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi,

K O N S T A T O I :

Në shpjegimet e dhëna në formularin e ankesës përfaqësuesit e banorëve pretendojnë se Vendimi Nr. 230, datë 13.03.2015 i Këshillit të Ministrave “*Për trajtimin me pagesë të qirave për disa familje që preken nga zbatimi i projektit: Unaza e Madhe e Tiranës, segmenti, Komuna e Parisit - Rruga e Kavajës*” është diskriminues pasi nuk është konsultuar më parë me subjektet për të cilët sjell pasoja, nuk i jep zgjidhje përfundimtare të drejtës për strehim të këtyre familjeve si dhe ka neglizhuar e nuk ka vlerësuar disa çështje thelbësore, si më poshtë cituar:

1. Mungon plani për strehimin e përkohshëm të këtyre banorëve pasi nuk ofrohet asnjë zgjidhje nëse banorët nuk dojenë në gjendje të kontraktojnë me një qiradhëns.
2. Mungon plani afatgjatë për strehimin e mëtejshëm të këtyre banorëve, pas përfundimit të afatit 2 vjeçar.

¹ Ankesa është paraqitur në emër të shtetasve: z. Bujar Muharremi, z. Esat Jashari, z. Astrit Demiri, z. Braçë Sherifi, z. Abaz Sherifi, z. Verije Sherifi, z. Fuat Shaku, z. Zamira Muharremi dhe z. Ardian Muharremi, të gjithë banorë që preken nga ndërtimi i projektit “Unaza e madhe e Tiranës, segmenti “Komuna e Parisit-Rruga e Kavajës”.

3. Mënyra e dhënies së grantit nuk ofron garanci, pasi granti mund të tërhiqet nga kryefamiljari dhe të përdoret për arsyet e tjera të ndryshme nga ai për të cilin është dhënë, duke lënë të pastrehë një numër relativisht të madh fëmijësh, interesit i të cilëve mbrohet nga shteti, pavarësisht vullnetit të prindërve. Gjithashtu nuk është konsideruar fakti që disa familje mund të janë debitorë ndaj të tretëve dhe llogaria bankare të bllokohet për këtë arsyet, duke mos realizuar qëllimin e grantit.
4. Në vendim nuk parashikohet një plan i detajuar i zhvendosjes së këtyre banorëve, përfshirë këtu transportin, gjetjen e një vendstrehimi të përkohshëm, përballimin e kostove të noterit, etj.
5. Nuk garantohet që do të sigurohet një numër i mjaftueshëm banesash në të njëjtën zonë, për të gjitha familjet, në mënyrë që të garantohet vazhdimesia e jetës atje ku janë edhe burimet e jetesës (mbledhje dhe tregtim të materialeve të riciklueshme, shitja e veshjeve të përdorura në tregun pranë banesës aktuale, etj).
6. Ky vendim është tregues që qeveria nuk po merr në konsideratë kompensimin e ndërtimeve të bëra nga banorët, të cilët kanë investuar kursimet e jetës në këto ndërtime dhe nuk kanë përfituar legalizim për shkak të mosveprimit prej një periudhë të gjatë nga ALUIZNI.

Në vijim ankuesi shpjegon se: “*Zgjidhja e ofruar nga shteti i ka venë ankuesit dhe komunitetin Rom dhe Egjiptian të zonës së Selitës në Tiranë, në një situatë të disfavorshme në raport me banorët e tjerë që jetojnë aty. Për shkak të specifikave që ka ky komunitet si: numri i madh i pjesëtarëve të familjes apo paragjykimet që ka shoqëria ndaj këtij komuniteti, këta persona nuk kanë të njëjtën lehtësi si personat e tjerë për të patur akses në të drejtën për të marrë një banesë me qira. Në ofrimin e zgjidhjes, shteti nuk është ofruar të jetë palë në këtë proces, pra duhet të ishte shteti ai që duhet të kishte gjetur banesat e përshtatshme e po ashtu duhet të kishte menduar edhe për kostot ekonomike të procedurave ligjore, si hartimi i kontratës së qirasë, shpenzimet për transferimin e gjendjes civile të personave nëse do të ishte e nevojshme, etj. Për shkak të gjendjes arsimore, shoqërore e familjare për këtë komunitet është tërësisht e parashikueshme se si do të sillen me një shumë të ardhurash që i ka ofruar shteti në mënyrë të menjëherëshme. Nuk është e garantuar që këto të ardhura do të përdoren vërtetë për të gjetur një banesë me qira nga kryefamiljari, për këtë shkak brenda një familjeje mund të ketë shpërdorime dhe pamundësi menaxhimi duke rritur efektivisht gjendjen e riskut sa i takon fëmijëve, qëndrueshmërinë e tyre në ushqim, në organet shëndetësore apo në shkolla. Kjo i vendos fëmijët e këtij komuniteti në një situatë tërësisht të disfavorshme në raport me fëmijët e tjerë. Pasiguria për të gjetur një banesë dhe zgjidhja e përkohshme e ofruar nga vendimmarrja shtetërore rrezikon që ky komunitet të mbetet i pastrehë dhe i pambrojtur pas periudhës dy vjeçare”.*

Përmes kësaj ankesë ky komunitet kërkon nga autoritetet që të mos ndërmerrët asnjë veprim pa u zgjidhur më parë strehimi i qëndrueshëm i banorëve, të zgjidhet gjetja e banesave me qira për

familjet gjatë periudhës dy vjeçare dhe detyrimin për gjetjen e një zgjidhjeje efektive për të strehuar me banesa këtë komunitet pas periudhës dy vjeçare të trajtimit me pagesë qiraje.

Në nenin 1 të ligjit nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, parashikohet objekti i këtij ligji, duke u sanksionuar se: “*Ky ligj rregullon zbatimin dhe respektimin e parimit të barazisë në lidhje me gjininë, racën², ngjyrën, etninë, gjuhën, identitetin gjinor, orientimin seksual, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, shtatzaninë, përkatesinë prindërore, përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicione gjenetike, aftësinë e kufizuar, përkatesinë në një grup të veçantë, ose me çdo shkak tjetër*”.

Diskriminimi për shkak të racës, gjendjes ekonomike, arsimore, shoqërore, familjare dhe vendbanimit janë shkaqe të cilat gjëzojnë mbrojtje nga ligji dhe bazuar në nenin 32/1/c të ligjit, Komisioneri ka kompetencë për të shqyrtuar shkeljet që i bëhen zbatimit dhe respektimit të parimit të barazisë në lidhje me këto shkaqe.

Bazuar në nenin 7 të ligjit nr. 10221/2010, mbrojtja nga diskriminimi garantohet ndaj çdo veprimi ose mosveprim të autoriteteve publike ose të personave fizikë a juridikë që marrin pjesë në jetën dhe sektorët publikë ose privatë, që krijojnë baza për mohimin e barazisë ndaj një personi apo grupei personash ose që i ekspozon ata ndaj një trajtimi të padrejtë dhe jo të barabartë, kur ata ndodhen në rrethana të njëjta ose të ngjashme, në krahasim me persona të tjera ose grupe të tjera personash.

Bazuar në nenin 33/1 të ligjit nr. 10221/2010, “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, kanë të drejtë të paraqesin ankesë para Komisionerit edhe organizatat me interesa legjitimë që pretendojnë diskriminim në emër të disa personave.

Në bazë të nenit 3/9 të ligjit nr. 10221/2010, “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, “organizatat me interesa legjitime”, janë ato organizata të cilat janë të regjistruara në Republikën e Shqipërisë dhe kanë si objekt të deklaruar të veprimtarisë së tyre mbrojtjen e të drejtave të njeriut, ose u ofrojnë ndihmë viktimate të diskriminimit.

Sa më sipër, Komisioneri konstaton se subjekti ankues “Shërbimi ligjor falas Tiranë” TLAS, legjitimohet për të paraqitur ankesë përpara Komisionerit, si një organizatë me interesa legjitime që pretendon diskriminim për një grup personash. Si pasojë ankesa iu nënshtrua shqyrtimit të plotë.

---

² Referuar Komisionit Evropian kundër racizmit dhe jo tolerancës. ECRI Rekomandimi Nr. 7, CRI(2003)8 “Diskriminim racial është çdo dallim, përjashtim, kufizim apo preference që bazohet se shkaqe si raca, ngjyra, gjuha, besimi fetar, shtetësia ose origjina etnike ose kombëtare, që justifikon përbuzjen për një person ose një grup personash, ose nocionin e superioritetit të një personi ose një grupei personash”.

Në zbatim të parashikimeve ligjore, të përcaktuara në nenet 32 dhe 33, të ligjit nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, Komisioneri për mbrojtjen nga diskriminimi, ka shqyrtuar çështjen duke ndërmarrë hapat si më poshtë:

- Me shkresën nr. 588, datë 15.06.2015 është bërë njoftimi dhe i është kërkuar informacion subjekteve: Këshilli i Ministrave, Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë, Ministria e Zhvillimit Urban, Enti Kombëtar i Banesave dhe ALUIZNI, në lidhje me ankesën për pretendimin për diskriminim të paraqitur nga organizata TLAS.

Me shkresën Nr. 1867/1, datë 24.06.2015 të dërguar pranë zyrës së Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, Enti Kombëtar i Banesave informon se: “*EKB është institucion në varësi të MZHU dhe zbaton politikat e strehimit të hartuara nga qeveria, nëpërmjet legjislacionit të miratuar për këtë qëllim dhe në VKM nr.230, datë 13.03.3015, EKB është ngarkuar për përcaktimin e vlerës së qirasë mujore të miratuar nga MZHU. EKB-ja shpjegon se projektet për trajtimin dhe zgjidhen e strehimit të komunitetit rom dhe qytetarëve që preken nga ndërtimi i unazës së madhe dhe njëkohësisht dhe përmirësimi i kushteve të banimit të komunitetit rom në përgjithësi, hartohen dhe janë pjesë e vendimmarrjeve të qeverisë, si dhe e organeve të saj ligjvënëse*”.

Me shkresën Nr. 4459/1, datë 07.07.2015 të dërguar pranë zyrës së Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, ALUIZNI informon se: “*Në zbatim të projektit për ndërtimin e segmentit rrugor “Komuna e Parisit-Rruja e Kavajës”, subjekteve që posedonin dokument pronësie për pronën e tyre janë shpronësuar në bazë të VKM nr.122, datë 05.03.2014, ndërsa për subjektet që nuk posedonin asnjë të drejtë pronësie mbi ndërtimet e tyre por që ishin subjekte aplikues ose jo në procesin e legalizimit janë përfshirë në listën e kategorisë së trajtimit me qira 2-vjeçare, në bazë të VKM nr.230, datë 13.03.2015. Për subjektet objekt i ankesës rezulton se: z. z. z. z. i dhe z. z. janë subjekte vetëdeklarues të vitit 2005 dhe kanë kaluar në VKM 230/2015, subjektet z. z. z. z. nuk janë vetëdeklarues dhe kanë kaluar në VKM 230/2015, subjekti z. z. nuk është vetëdeklarues, ndërsa z. z. është shpronësuar për objektin me funksion banimi sipas VKM nr. 122, datë 05.03.2014. Subjektet deklarues nuk kanë përfituar nga procesi i legalizimit, për ndërtimet pa leje, për arsy se, në zbatim të ligjit nr. 9482/2006 “Për legalizimin, urbanizimin dhe integrimin e ndërtimeve pa leje” i ndryshuar, ALUIZNI nuk mund të vepronë përvazhdimin përfundimtar të procedurave administrative për rastet e sipërpërmendura*”.

Me shkresën Nr. 3903/6, datë 14.07.2015 të dërguar pranë zyrës së Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, Ministria e Zhvillimit Urban në mes të tjerash informon se: “*Me qëllim adresimin e ankesave dhe shqetësimit të komunitetit rom që preken nga zbatimi i projektit të Unazës së Madhe, MZHU ka ngritur një grup pune me datë 03.06.2014 me përfaqësues nga disa institucione me qëllim identifikimin e familjeve të këtyre komuniteteve, vendbanimet e të cilëve preken nga projekti për ndërtimin e Unazës së Madhe. Në përfundim të verifikimit në terren dhe*

bazuar në prononcimin e vetë banorëve, rezultoi që nga 74 familje, 24 prej tyre kanë dokumente pronësie, 46 familje janë në proces legalizimi dhe 4 familje janë pa dokumente. Nga ky moment MZHU ka pritur dhe sqaruar përfaqësinë e komunitetit rom si dhe u janë kthyer përgjigje individuale me shkresë 23 familjeve rome në të cilat janë sqaruar dhe ofruar mundësitë e përfitimit nga programet sociale të strehimit³, sipas legjislacionit shqiptar në fuqi. MZHU ka mundësuar dhe një takim me natyrë ndërgjegjësuese mes komunitetit rom dhe bashkisë Tiranë për ti sugjeruar komunitetit rom mundësitë dhe hapësirat ligjore që ekzistonin për të përfituar nga programet sociale të strehimit në kohë dhe me procedura të përshtypet. Në këtë takim nga ana e bashkisë Tiranë u mor përsipër vetëm dhënia e asistencës që do të ndihmonte banorët kërkues për të aplikuar, me qëllim identifikimin e tyre si të pastrehë dhe theksuan që klasifikimi dhe përzgjedhja e aplikuesve si përfitues bëhet nëpërmjet një sistemi pikëzimi nga Këshilli Bashkiak, një procedurë ligjore që dilte përtaj vullnetit të tyre. Mundësia e strehimit të përkohshëm është diskutuar në disa takime me MMSR si një alternativë që nuk gjeti zgjidhje, për shkak të mungesës së godinave për strehim dhe fondeve të kërkuar për këtë qëllim. Të gjitha rastet e trajtuarë më sipër, janë rastet e familjeve të cilët nuk kanë objekte të ndërtuar sipas dispozitiveve ligjore në fuqi dhe nuk kualifikohen në asnjë ligj si objekte ndërtimore që mund të gjejnë zgjidhje me legalizim. Propozimi për miratimin e VKM nr.230/2015 është përzgjedhur si opzioni i mundshëm dhe më emergjent, procedurë e ndjekur dhe në rastin e projektit të lidhjes së rrugës transballkanike në Vlorë të miratuar me VKM nr.58/2015”.

Me shkresën Nr. 4276/2, datë 11.08.2015 të dërguar pranë zyrës së Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, Ministria e Zhvillimit Urban informon se: “VKM nr.230/2015 ka patur për qëllim t'i japë një zgjidhje të shpejtë për strehim rasteve emergjente të krijuara nga ndërtimi i Unazës së Madhe, duke i financuar familjeve qiranë e banesës për një periudhë dy vjeçare. Ministria e Zhvillimit Urban mbulon 20% të pagesës së qirasë dhe Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës mbulon 80% të qirasë. EKB bazuar në vendimin e sipërcituar ka vetëm rol ekzekutues. Planifikimet afatgjata për strehimin e mëtejshëm të këtyre banorëve bazohen në kërkuesat që bashkitë paraqesin pranë ministrisë (në rastin konkret bashkëpunohet ngushtë me bashkinë e Tiranës). Kështu, është e domosdoshme që familjet e sipërpërmendura brenda afatit 2-vjeçar, duhet të paraqiten në bashkitë ku janë regjistruar dhe të paraqesin kërkuesën për tu strehuar nëpërmjet njërit nga programet sociale të strehimit që përcakton ligji. Bazuar në këto kërkesa, bashkia paraqet pranë ministrisë kërkuesat përfundit planifikon në projekt buxhetin afatmesëm, fondet për këtë qëllim. Kur kryefamiljari nuk tregon përgjegjshmëri në pagimin e qirasë/është debitor ndaj të tretëve sugjeroohen dy mundësi: -për të tërhequr vlerën e qirasë, numri i llogarisë bankare të çelët me emrat e të dy bashkëshortëve, dhe – të operohet duke paguar qiranë nëpërmjet EKB në numrin e llogarisë të qiradhënsit. Ligji nr.9232/2004 “Për programet sociale për strehimin e banorëve të zonave urbane” i ndryshuar, përcakton ndihmën nga shteti për programet sociale të strehimit por jo përfitimin e shpenzimeve

³ Programi i banesave me kosto të ulët dhe programi i banesave sociale me qira.

të shpërnguljes apo të noterisë. Për sa i përket gjetjes së një vendstrehimi të përkohshëm, këtij komuniteti iu është dhënë mundësi vetë familjeve me qëllim që të sigurojnë një banesë të përshtatshme sipas gjykimit të tyre. Për sa i përket kërkesës për strehim në të njëjtën zonë të të gjitha familjeve, sqarohet se, rekomandimet e Këshillit të Evropës synojnë strehim të familjeve nga komunitete të ndryshme, me qëllim mënjanimin e krijimit të getove”.

- Me shkresën nr. 348/3 datë 24.07.2015 u njoftuan subjektet për realizimin e një seance dëgjimore mes palëve për të parashtuar dhe argumentuar në mënyrë të drejtpërdrejtë pretendimet e tyre.

Më datë 30.07.2015 në mjediset e zyrës së Komisionerit u zhvillua seanca dëgjimore. Në këtë seancë morën pjesë: znj. [REDACTED] me detyrë Drejtore e EKB-s, znj. [REDACTED] me detyrë Përgjegjëse e Sektorit të rianifikimit Urban, pranë ALUIZNI-t, znj. [REDACTED] me detyrë specialiste në Drejtorinë e Shërbimeve Urbane dhe Strehimit pranë MZHU dhe znj. [REDACTED] përfaqësuese e subjektit ankues, TLAS.

Gjatë zhvillimit të seancës dëgjimore znj. [REDACTED] deklaroi se: “Institucionet shtetërore nuk kanë marrë parasysh aspektin e familjeve të ngelura të pastreha dhe të vazhdimit të jetesës nga familjet që do të trajtohen me qira. Objekti kryesor i ankesës është aspekti social që VKM 230/2015 nuk ka marrë parasysh për banorët e komunitetit rom dhe egjiptian dhe jo procesi i vonesës dhe moslegalizimit të banesave nga ana e institucioneve e cila do jetë objekt i zgjidhjes së kësaj problematike në rrugë gjyqësore”.

Gjatë zhvillimit të seancës dëgjimore znj. [REDACTED] deklaroi se: “Nga 76 familje, rreth 50% e tyre i përkasin komunitetit rom dhe lista po rifreskohet nga ana e EKB-s me familjet e tjera nga komunitetit rom. Nga ana e EKB-s deri më tani është realizuar përcaktimi dhe dhënia e vlerës së qirasë për një periudhë 9-mujore për 40 familje dhe pjesa tjeter janë në proces kompensimi. Strukturat e EKB-s duke sqaruar dhe bashkëpunuar me banorët që kanë paraqitur dokumentacionin për tërheqjen e vlerës së qerasë, kanë arritur që për më shumë se 1/3 e familjeve të trajtuara, vlerat monetare të qirasë i kanë kaluar në llogaritë bankare të hapura në emër të bashkëshorteve. Vlera e shlyerjes së masës së qirasë bëhet sipas vittit buxhetor. Në zbatim të VKM nr. 230/2015, nga ana e EKB-s nuk është ndërmarrë asnjë veprim që të verë në situatë të disfavorshme banorët e komunitetit rom apo egjiptian, pasi vendimi është zbatuar si për komunitetin rom dhe egjiptian, ashtu dhe për banorët e tjerë që nuk i përkasin komunitetit rom të cilët sipas të dhënave përbëjnë rrëth gjysmën e banorëve që preken nga realizimi i projektit të unazës së re”.

Gjatë zhvillimit të seancës dëgjimore znj. [REDACTED] deklaroi se: “Ideja e parë për planifikimin e unazës së Tiranës ka qenë që në vitin 2013 dhe që nga ajo periudhë kjo zonë ka qenë e planifikuar për të mos ndërtuar dhe të mos përfshihej në procesin e legalizimit, kjo është dhe arsyeva që shiепитë e ndërtuara pa leje në këtë zonë nuk janë legalizuar. Pranë ALUIZNI-t është

lista e familjeve që kanë dorëzuar kërkesat për lejet e legalizimit që në vitin 2006 kur është krijuar institucioni, informacion që do dërgohet pranë KMD-s në ditët në vazhdim”.

Gjatë zhvillimit të seancës dëgjimore znj¹ deklaroi se: “*Jo çdo problematikë është parashikuar dhe trajtuar në VKM nr. 230/2015, dhe mund të gjenden alternativa mbi gjendjen dhe sigurimin e banesave nga banorët që nuk kishin mundësi për të gjetur banesa. Këto banorë brenda periudhës dy vjeçare që trajtohen me qira mund të aplikojnë për të përfituar nga programet sociale të strehimit. Në lidhje me problematikën e vështirësisë së gjetjes së banesave me qira nga ana e komunitetit rom, , , , informoi se kur u ngrit kjo problematikë ndodheshim para faktit që VKM 230/2015 ishte në fazën e zbatimit dhe nuk ishin planifikuar çështjet që u ngritën nga komunitetit rom për gjetjen e banesave me qira”.*

- Me shkresën nr. 710, datë 03.08.2015 është kërkuar informacion nga Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, në lidhje me studimin që është realizuar mbi vlerësimin e gjendjes sociale dhe impaktit që do sillte zbatimi i VKM 230/2015 tek familjet e komunitetit Rom dhe Egjiptian, që do prekeshin nga ky vendim.
- Me shkresën nr. 712, datë 03.08.2015 është kërkuar informacion nga Enti Kombëtar i Banesave, në lidhje me studimin e realizuar nga EKB mbi masën dhe mënyrën e tërheqjes së qirasë nga banorët që do prekeshin nga zbatimi i VKM 230/2015.

Me shkresën Nr. 2239/1, datë 11.08.2015 të dërguar pranë zyrës së Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, Enti Kombëtar i Banesave ka dërguar informacionin mbi procedurën e dokumentimit të familjeve që preken nga VKM 230/2015, dokumentet që duhet të paraqitnin familjet e prekura për kryerjen e pagesës dhe mënyrën e llogaritjes së masës së qirasë sipas vlerave të tregut të lirë të dhënies me qira të apartamenteve të banimit.

- Me shkresën nr. 711, datë 03.08.2015 është kërkuar informacion nga ALUIZNI, në lidhje me numrin e familjeve që preken nga zbatimi i projektit: “Unaza e madhe e Tiranës, segmenti, Komuna e Parisit - Rruga e Kavajës”.

Me shkresën Nr. 5510/1, datë 01.09.2015 të dërguar pranë zyrës së Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, ALUIZNI ka informuar se nga verifikimit e kryera në sistemin elektronik të të dhënave, të vetëdekclarimeve për legalizim, 96 objekte që preken nga gjurma e këtij projekti janë përfshirë në procesin e legalizimit. Mendohet⁴ se 23 subjekte që kanë paraqitur kërkesën për legalizim i përkasin komunitetit rom. Për subjektet vetëdekclarues, që preken nga ndërtimi i Unazës së Madhe të Tiranës, në zbatim të ligjit nr. 9482/2006 “Për legalizimin, urbanizimin dhe integrimin e ndërtimeve pa leje” i ndryshuar, ALUIZNI ka marrë 62 vendime përjashtimi të ndërtimeve pa leje nga procesi i legalizimit.

⁴ Në kuadër të legalizimit të ndërtimeve pa leje, të dhënat që i përkasin etnisë, nuk janë informacion që grumbullohet nga ALUIZNI.

- Me shkresën nr. 674/2, datë 03.08.2015 është kërkuar informacion nga Ministria e Zhvillimit Urban, në lidhje me studimin që është realizuar mbi vlerësimin e gjendjes sociale dhe impaktit që do sillte zbatimi i VKM 230/2015 tek familjet e komunitetit Rom dhe Egjiptian që do prekeshin nga ky vendim.

Me shkresën Nr. 3609/10, datë 12.10.2015 të dërguar pranë zyrës së Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, Ministria e Zhvillimit Urban informon se: “*MZHU nuk disponon asnje studim specifik të detajuar, ndonëse materiali përfundimtar i përgatitur nga grupi i punës, i ngritur me Urdhrin nr.115, datë 03.06.2014 të Ministrit të MZHU “Për ngritjen e grupit të punës, me qëllim identifikimin e familjeve të komunitetit Rom dhe Egjiptian, vendbanimet e të cilave preken nga projekti për ndërtimin e “Unazës së Madhe” të Tiranës”, përvèç identifikimit të familjeve të komunitetit Rom dhe Egjiptian që preken nga zbatimi i projektit, ka sugjeruar variantin e miratimit të një akti ligjor për të lejuar legalizimin e banesave që prishen nga ndërtimi i unazës me qëllim që të ndihmohen këto familje në nevojë si dhe ka propozuar dhënien e një trualli në dispozicion me infrastrukturën e nevojshme brenda territorit administrativ të njësisë së qeverisjes vendore, në afersi me vendbanimet ekzistuese, me qëllim që të mbajë komunitetin të lidhur me burimet ekonomike dhe shërbimet”.*

Me shkresën datë 09.10.2015 dhe email-in datë 15.10.2015 të dërguar pranë zyrës së Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi, organizata TLAS informon se: "Pjesa më e madhe e banorëve të prekur nga ndërtimi i unazës së re, nuk janë sistemuar ende në një banesë të përshtatshme me qira. Një pjesë e madhe e komunitetit⁵ është larguar jashtë vendit, duke emigruar në shtetin Gjerman dhe kanë përdorur pagesën e marrë nga shteti për të siguruar dokumentet dhe koston e udhëtimit. Nga informacionet e marra, z.B. Muharremi është rikthyer nga emigrimi dhe është duke banuar në një shtëpi të lënë nga e bija për tu kujdesur për një afat të pacaktuar. Kjo situatë tregon qartë që zgjidhja e ofruar nga shteti nuk ka realizuar qëllimin, pra nuk është zgjidhje afatgjatë, por nuk rezultoi efektive as përkohësisht për këtë komunitet. Zgidhja e ofruar nga shteti, ndryshe nga si duhej të ishte faktikisht, ka kontribuar në mungesën e strehimit për këta banorë".

Razuar në faktet e mësimërme dhe në analizë të legjislacionit në fuqi, Komisioneri vlerëson:

Mbrojtja e minoritetave dhe gëzimi i të drejtave të tyre në mënyrë të barabartë dhe pa diskriminim garantohet nga Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë. Neni 18 i Kushtetutës së RSH-së⁶ sanksionon se të gjithë janë të barabartë përpara ligjit. Askush nuk mund të diskriminohet për shkaqe të tillë si gjinia, raca, feja, etnia, gjuha, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendja ekonomike, arsimore, sociale ose përkatësia prindërore. Kreu i IV i

⁵ Z. B. die z. A. 1970 erarbeitete und zur Zeit noch nicht veröffentlichte Schriften des Kultusministers.

⁶ Ligji nr.8417, datë 21.10.1998, i ndryshuar.

Kushtetutës vë theksin tek liritë dhe të drejtat ekonomike, sociale dhe kulturore, të cilat duhet të gjëzohen de facto, në mënyrë të barabartë dhe pa diskriminim.

Komuniteti rom dhe egjiptian në Shqipëri përballet me situata shumë të vështira për sa i përket çështjes së strehimit dhe të drejtës mbi pronën, çështje kjo e ngritur dhe nga Komisioni Evropian në Raportin e Progresit 2015, në të cilin shkruhet se: “*Zbatimi në praktikë i të drejtave të pronësisë mbetet një çështje që duhet të garantohet, dhe proceset e regjistrimit, kthimit dhe kompensimit të pronës nuk kanë përfunduar ende. Pakicat Rome dhe egjiptiane përballen me kushte shumë të vështira të jetesës dhe vuajnë nga përjashtimi social dhe diskriminimi i shpeshtë*⁷”.

Gjendja e vështirë e komunitetit rom dhe egjiptian njihet dhe nga qeveria e Republikës së Shqipërisë e cila me VKM nr.1072, datë 23.12.2015 ka miratuar “Planin Kombëtar të veprimit për integrimin e romëve dhe egjiptianëve në Republikën e Shqipërisë, 2016-2020” në të cilën shkruhet: “*Romët dhe egjiptianët përballen me barrierë të drejtpërdrejta dhe të tërthorta në aksasin e shërbimeve publike, të cilat lindin nga kriteret e pranueshmërisë që ata nuk mund t'i plotësojnë, nga mungesa e informacionit ose nga moskuptimi i procedurave administrative, si dhe nga stigmatizimi dhe diskriminimi i vazhdueshëm nga pjesa tjetër e popullatës. Përjashtimi afatgjatë ka ndikuar në kushtet e jetesës së romëve dhe egjiptianëve, në trajtimin nga pjesa tjetër e popullatës dhe në marrëdhënien me institucionet shtetërore. Studimet tregojnë se niveli i varfërisë në radhët e komunitetit rom është dy herë më i lartë se në pjesën tjetër të popullatës, ndërsa niveli i papunësisë është tre herë më i lartë se mesatarja. Tridhjetë e nëntë për qind e banesave të romëve dhe 21 për qind e atyre ku banojnë egjiptianët nuk furnizohen me ujë të pijshëm. Mesatarisht romët kanë një moshë vdekjeje të paktën dhjetë vjet më të re sesa popullsia tjetër jo-rome dhe kanë shkallë më të lartë të vdekshmërisë foshnjore. Romët dhe egjiptianët përfundojnë mesatarisht 5-6 vjet arsim, krahasuar me mesataren kombëtare që është 10 vjet*⁸”.

Në VKM nr. 230, datë 13.03.2015, VKM nr. 694, datë 29.07.2015 dhe VKM nr. 314, datë 27.04.2016 janë përcaktuar listat emërore të subjekteve që përfshihen në kategorinë e trajtimit me qira, në të cilën përcaktohet se do jenë gjithsej 222 familje që do të përfitojnë nga ky vendim.

Referuar informacionit të shkresës nr.124, datë 04.03.2015 të Entit Kombëtar të Banesave, Drejtoria Rajonale Tiranë në lidhje me evidentimin e familjeve të komunitetit rom që prekeshin nga ndërtimi i unazës së madhe në zonën e Selitës, vërtetohet se nga ky institucion deri në atë moment ishin identifikuar 48 familje që i përkisnin komunitetit rom dhe 40 familje që nuk i përkisnin këtij komuniteti.

⁷ Progres Raporti 2015, fq. 5.

⁸ Statistikat për komunitetin rom dhe egjiptianët i referohen: “Planit kombëtar të veprimit për integrimin e romëve dhe egjiptianëve në Republikën e Shqipërisë, 2016-2020” miratuar me VKM nr.1072, datë 23.12.2015.

Ministria e Zhvillimit Urban, nëpërmjet informacionit datë 01.07.2014 të hartuar nga grupi i punës, i ngritur me Urdhrin nr.115, datë 03.06.2014 të Ministrit të MZHU “Për ngrijen e grupit të punës, me qëllim identifikimin e familjeve të komunitetit Rom dhe Egjiptian, vendbanimet e të cilave preken nga projekti për ndërtimin e “Unazës së Madhe” të Tiranës”, është njohur me situatën reale⁹ të 45 familjeve të komunitetit rom dhe egjiptian që prekeshin nga ky projekt.

Për sa më sipër, Komisioneri vlerëson se për vet specifikat e vendbanimeve të komunitetit rom, si vendbanime në shumicën e rasteve informale ose vendbanime të cilat nuk përbushin as kushtet e përcaktuara me ligj për t'u konsideruar si shtëpi/banesë, “shtëpitë” e komunitetit rom janë më shumë subjekt i prishjeve dhe romët janë më shumë subjekte që nuk mund të kualifikohen për legalizim, bazuar në përcaktimet e nenit 39, të ligjit nr. 9482, datë 03.04.2006 “Për legalizimin, urbanizimin dhe integrimin e ndërtimeve pa leje” i ndryshuar.

Ministria e Zhvillimit Urban që në periudhën Korrik 2014 ka qenë në dijeni se do ishte një numër i madh i familjeve të komunitetit rom dhe egjiptian që do prekeshin nga zbatimi i projektit të unazës së madhe si dhe duke qenë në dijeni të problematikave sociale që ka ky komunitet, përsëri nuk ka marrë masa për realizimin e një studimi të detajuar mbi vlerësimin e gjendjes sociale dhe impaktit që do sillte zhvendosja nga banesat e këtij komuniteti.

Përcaktimi i rregullave dhe procedurave administrative për mënyrën e sigurimit, të shpërndarjes, të administrimit dhe të planifikimit të programeve sociale për strehimin, me qëllim krijimin e mundësive për strehim të përshtatshëm dhe të përballueshëm, duke u mbështetur në aftësitë paguese të familjeve që kanë nevojë për strehim dhe për ndihmën e shtetit, rregullohen nëpërmjet ligjin nr. 9232, dt. 13.05.2004 “Për programet sociale të strehimit”, i ndryshuar me ligjin nr. 9719/2007, ligjin nr. 54/2012, në nenin 24 të tij parashikon mundësinë e subvencionimit të qerasë. Ky nen, në pikën 2 të tij, parashikon se, familjet e komunitetit rom trajtohen me përparësi, në lidhje me subvencionimin e qirasë ose përfitimin e bonusit të strehimit. Sipas këtij ligji, familjet rome pa të ardhura, mund të përfshihen vetëm në programin social të strehimit për subvencionimin e bonusit të strehimit dhe atë të granteve të vogla, ku ky i fundit arrin të financojë vetëm pëmirësim të kushteve të banimit dhe jo strehim të kësaj kategorie.

Në pamje të parë argumentimi nga ana e MZHU për përdorimit VKM 230/2015 si opzioni më i mundshëm dhe emergjent për sistemimin e familjeve që prekeshim nga ndërtimi i unazës së madhe, paraqitet neutral për sa i përket trajtimit me qira për një afat dyvjeçar të të gjithë banorëve që prekeshin nga ky ndërtim, por nga ana tjetër në realitetin shqiptar njihet nga të gjitha institucionet e Republikës së Shqipërisë se komuniteti rom dhe egjiptian për shkak të gjendjes sociale të tyre përballet me vështirësi të mëdha në sigurimin e mjeteve të jetesës dhe aksesit në shërbimet publike. Fakti që një numër familjesh pasi kanë tërhequr shumën e vlerës së qirasë i janë drejtuar emigrimit, vërteton pretendimet e subjektit ankues se zgjidhja e ofruar nga

⁹ Numrin e anëtarëve për familje dhe gjendjen e pronësisë së banesës.

institucionet shtetërore nuk ka realizuar qëllimin për të cilin ishte miratuar VKM 230/2015, për sigurimin me strehim të banorëve të zhvendosur.

Rekomandimet e dhëna nga MZHU për komunitetin rom që prekeshin nga ndërtimi i unazës së madhe për të aplikuar për të përfituar nga programet sociale të strehimit nuk është realist në rastin e këtij komuniteti pasi siç dihet¹⁰, romët dhe një pjesë e egjiptianëve shpesh nuk mund të aplikojnë pasi nuk kanë të ardhurat e mjaftueshme ose burime të ardhurash të verifikueshme për tu kualifikuar për këto programe, si dhe për shkak të procedurave të vështira burokratike për të cilat komuniteti rom dhe egjiptian për shkak të gjendjes arsimore dhe shoqërore nuk janë në gjendje të kryejnë këto procedura në mënyrë të saktë dhe të plotë.

Bazuar në sa më sipër, Këshilli i Ministrave, nëpërmjet VKM nr. 694, datë 29.07.2015, ka vendosur për të trajtuar me qira për një periudhë dyvjeçare të gjitha familjet që prekeshin nga zbatimi i projektit të unazës së madhe, duke mos bërë diferençime në trajtim për familjet e komunitetit rom dhe egjiptian, që janë dukshëm në kushte më të këqija sociale dhe ekonomike krahasuar me familjet e tjera.

Komisioneri vlerëson se, nëse autoritetet shtetërore përpara se të ndërmarrin veprime përlargimin e familjeve rome nga banesat e tyre, nuk bëjnë paraprakisht një analizë dhe vlerësim të gjendjes sociale, nevojave ekonomike të këtyre familjeve, dhe nuk marrin të gjitha masat e nevojshme (në maksimumin e burimeve që janë në dispozicion), për të evituar që këta individë të mbeten të pastrehë apo të bëhen vulnerabël ndaj shkeljeve të tjera të të drejtave të njeriut, përbën diskriminim.

Ligji 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi” në nenin 3 citon: “*Diskriminim i tërthortë*” është ajo formë diskriminimi që ndodh kur një dispozitë, kriter apo praktikë, e paanshme në dukje, do ta vinte një person ose grup personash në kushte jo të favorshme, në lidhje me shkaqet e parashtruara në nenin 1 të këtij ligji, në raport me një tjetër person ose grup personash, si dhe kur ajo masë, kriter a praktikë, nuk justifikohet objektivisht nga një synim i ligjshëm, ose kur mjetet e arritjes së këtij synimi, ose nuk janë të përshtatshme, ose nuk janë të domosdoshme dhe në përpjesëtim të drejtë me gjendjen që e ka shkaktuar atë”.

Referuar Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut, e cila është pjesë e legjislacionit të brendshëm¹¹ dhe jurisprudencës së Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut, sjellim në vëmendjen tuaj se e drejta përmbrojtjen nga diskriminimi përfshin jo vetëm detyrimin e trajtimit të barabartë të personave në situata të njëjta, por dhe trajtimin ndryshtë të personave në situata të ndryshme.

¹⁰ Referuar raportit ECRI 2015 për Shqipërinë, paragrafi 78.

¹¹ Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut (Ratifikuar nga Republika e Shqipërisë me Ligjin nr.8137, datë 31.07.1996, hyrë në fuqi në datë 02.08.1996) dhe jurisprudanca e GJEDNJ janë të detyrueshme përtu zbatuar bazuar në nenin 116 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë.

Në çështjen Thlimmenos kundër Greqisë¹², Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, ka mbajtur qëndrimin se: “.....kemi një diskriminim kur shteti pa një argumentim objektiv dhe racional e refuzon trajtimin e diferencuar të personave, situata e të cilëve është tepër e ndryshme.....”.

Në përfundim, për sa më sipër, Komisioneri vlerëson se praktika e ndjekur nga Ministria e Zhvillimit Urban, duke mos realizuar paraprakisht një vlerësim të gjendjes sociale të komunitetit rom që prekë nga ndërtimi i unazës së madhe si dhe miratimi i VKM 230/2015 duke i trajtuar të gjitha familjet njëloj pa marrë parasysh kushtet e ndryshme sociale që mund të kishin, përbën diskriminim substantiv (trajtim i barabartë i çështjeve të pabarabarta) për shkak të racës¹³, në fushën e të mirave dhe shërbimeve, pasi kemi të bëjmë me trajtimin e çështjes së strehimit të familjeve të komunitetit rom dhe respektimit të të drejtave të tyre, si një element i theksuar qartë edhe në pesë prioritet, që vendi ynë duhet të përmbushë në kuadër të procesit të anëtarësimit në Bashkimin Evropian.

PËR KËTO ARSYE :

Mbështetur në nenin 21, pika 1, nenin 32, pika 1, germa b) dhe c), si dhe nenin 33, pikat 1, 3, 5, 7, 10 dhe 11 të Ligjit nr.10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi,

V E N D O S I :

1. Konstatimin e diskriminimit të tërthortë, për shkak të racës, të shtetasve që i përkasin komunitetin Rom dhe Egjiptian të zonës së Selitës në Tiranë që preken nga ndërtimi i “Unazës së Madhe e Tiranës, segmenti, Komuna e Parisit - Rruja e Kavajës” nga ana e Vendimit Nr. 230, datë 13.03.2015 i Këshillit të Ministrave “Për trajtimin me pagesë të qirave për disa familje që preken nga zbatimi i projektit: Unaza e Madhe e Tiranës, segmenti, Komuna e Parisit - Rruja e Kavajës”.
2. Rekomandohet që Këshilli i Ministrave, të marrë masa për sigurimin e strehimit të qëndrueshëm dhe afatgjatë të familjeve të komunitetit rom dhe egjiptian që janë trajtuar me pagesë të qirave për një periudhë dyvjeçare, përpëra mbarimit të afatit të VKM-s nr. 230, datë 13.03.2015.

¹² Thlimmenos kundër Greqisë, Kërkesa nr. 34369/97, vendimi me datë 06.04.2000.

¹³ Referuar Komisionit Evropian kundër racizmit dhe jo tolerancës. ECRI Rekomandimi Nr. 7, CRI(2003)8 “Diskriminim racial është çdo dallim, përjashtim, kufizim apo preference që bazohet se shkaqet si raca, ngjyra, gjuha, besimi fetar, shtetësia ose origina etnike ose kombëtare, që justifikon përbuzjen për një person ose një grup personash, ose nocionin e superioritetit të një personi ose një grupi personash”.

3. Bazuar në nenin 33 pika 11, të ligjit “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, Ministria e Zhvillimit Urban, detyrohet që brenda 30 (tridhjetë) ditëve të njoftojë Komisionerin, lidhur me veprimet e ndërmarra për zbatimin e këtij vendimi.
4. Në referim të nenit 33, pika 11 e ligjit 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, moszbatimi i këtij vendimi sjell si pasojë ndëshkimin me gjobë sipas parashikimeve të bëra në pikën 13 të po këtij nenit.
5. Kundër këtij vendimi lejohet ankim sipas ligjit.

Ky vendim hyn në fuqi menjëherë.

